

LADU BACIRI DRII SAA OKPO DRII

IZONZI ANII ATAA ENDREE
TRO ANYI'JO TA ANGWE

BIDI BIDI TI PALORINYA
TROO, UGANDA

Izonzi angbu South Sudani drii Uganda a ri kaki rudu kesua aii ochaki kinya 18 kuru. Di a, di ungwea ladu baciri drii. Ladu baciri drii ka asilaza kwe inzoi ni leti angbu rig a. Inzoi ziti kaki efu fonyi a si pi. Ziti kaki icandri traa citi esuzo ai a ruu ni aia familia ni troo. Ziti ai ago ka ai daa. Ziti ka ki icandi esu jo okoki ngua ra ongo ai a saa oti drii si.

Disiru, Save the Children ai Plan International troo ole ki ai ko nii ta nza drii ai (ongo amuti ziti tro) ai ka izonzi ai ata endre tro ikonyi dru kaki ladu ezeri ikala. Disidru kinya 2020 nia, lem ta drendak anda drii evuki Uganda tanjere inzoi ongo ai ata endre tro. Ale amani ta ai 4.

Kpo drusi, ama nze ta izonzi onde 180 ni ra kinya lele 10-17 kemberi Palorinya ti Bidibidi tro. Amide ova ni drile mgbimghi kare alu ga, ovidru enokoka, ofu idele karatasi si ri ongo latu tro. Ongo zi sia amnje ta ata endre tro 36 inzozi julo ga ri ti dri ni. Dii ta am inile kare aluga ri!

1. Adusi izonzi ziti kaki rudu arudu, ki ziti kaki tea di ai amba nga?
2. Ingoni izonzi ai ata endre tro kaki raa du ladu driga ii?
3. Aduta izonzi ai a familia tro ole ki ai lkonyi jo aini tejoa dru ai kote ladu ndi ai ambanga?
4. Aduta izonzi ai aata endre tro kaki uraa LEMU GAMENTI PA KURI kide izonzi lkonyi jo ladu ete jo!? Aduta ai kidea wa izonzi ruduka ra ri ati jo i?

ADU KA IZONZI BA TEKE RUDUJO EZE RI IDRI NI?

ANDA URA LE LADU

BORONZI DRU RII I DRII RI

Ovi dru, izonzi ziti kaki ra ladu ka aini asi ebwe kwe ong ta ai lele ri ti, ovi dru linya ku sia siti.

GENI

Ovi dru, sa ziti si izonzi, ata endre tro, ku sia laki zitri ri ka ki ura ani loso zangwa ni rudu jo, jo ka ebu joa ri koa wa ku sia sa lati dri idora, jo kinya na oca 18 kuru sa.

OLUKA FONJI GA KU

Di ce ra a a ri si, ovi dru rusika fonji ga kuru si ku sa edeka kilasi ga si.

LIDRI

Inzonzi zita ka ki i tiria adi ai mwi ladu ga adusi ku ta ziti a l idele ri si, ku sia a l a ngua a koka si. Ovi dru, jo ovuki latu ga, lanvu ga, achika adute ku sa iniaga, ku sa saa ebu ka boronzi ago tro. Ku sa jo uta a l lambi ni a i ni ta a i a lele ri esu jo, ovi dru bongu ku sa siti ukele fonji a ri.

TA AKU ONGO TA RU LEDI TE SA RA RII

Izonzi ziti ka rudu eze a i ni ta ru ledi te sa ra rii esu jo- ovi dru linya, bongu ku sa siti fonji a ri ongo ta ziti ru ledi ra ri tro- ta ago idele ni rii. ku sa ziti si ka ki lea a l ki kind uteri a l a familia l driga a l ikonyi jo ri i. A l a familia ka male le ra.

BACIRI UDAKA ONGO A I AZIKA

Baciri udaka ongo a l a si trika ei a si, azika a l ata endre tro ri si, ebu gborogboro jo a si ri, ku sa ojja ata endre tro ka izonzi bat eke dri.

URATA ONGO GENI RU DRI RI

Ovi dru, familia ziti laki ziti tro igeni ki izonzi ni ai driciri a l a familia ga. Ziti igeni ki ani loso ku izonzi ni vu jo fonji ga i.

DRI BA ZI RIKA

Ozi ziti ka ki a l ozi emwi ego dru adusi ku a l oduru arudru ku sa ka ki izonzi ziti ria rudure ga arudru.

LAKI

Laki ziti a ba ongo a l a dri ti tro ka ki ladu boronzi dru ri ecu ku sa ka ki izonzi oda unzi jo ole ki ladu ti ubale ra ri ku l, ku sa ladu mori si ri i.

POLICIA ASI TRA JO KPE

Ovi dru, policia ziti ka ri geni kpe ta lkonyi jo ku sa cara bale ladu aru dru ri l drii.

LETI OVI LINYA ANZU JO RI

Saa ziti si leti UN a linya kwe jo ri ko ba izonzi ziti ko lea ruduka eze dru ka ki linya ecu nza a l ni l ku sa a l a familia ni i.

ADUTA KA IZONZI I GOGA RUDURE GA EZE NI?

GENI

Ovi dru, izonzi zi ba ti ongo a l ata endre tro igeni ki jangwa ko lea ko te dubasi kinya na koca 18 ka di rudu.

RA MBI RI LADU

BORONZI DRU RI I DRI

Ovi dru, izonzi ziti ka ki ra ladu boronzi dru ka a l ni nasi laza eji driciri tro. Ziti ka ki ura ka ki ecandi taa adusi ku ebu amba amb ri si. Ku sa a di evu a di a l ede, ka ki olu adute, ku sa ka ngua ko arudru palanda.

RUSIKA FONJI GA

Rusika fonji gar a ni ka izonzi igoga ladu eze ri ga.

OROBI TI ONGO MOMO

Izonzi ziti dri orobi ongo momo andraga ki ladu a ku a a, ovidru fonji ikoka ongo ebu esuka.

LIDRI

Izonzi ziti ka ki ta a l ata endre tro ri a lele ri ru a l ni ladu ete jo. Ziti ka lidri ziti ebwi dru dru ko ba a l teke ngwa ko jo ku sa ladu eze ri ide jo ku, ovidru acika latu ga, acika adute ku sa iniage ongo oluka adute boronzi ago a.

RA ANDA DRI BAZI A RILE RI

Ozi ziti loso ongo ka ki izonzi emwi olujo fonji ongo rudu eze palanda ku.

TA TE SA RULEDI RA RI

Ata endre tro ta kweka a l a zaa pi ti lkonyi jo a l igogare ladu eze rig a ku ri.

ATA ENDRE TRO RU ATI JO WA RI

Ata endre tro zi ba ti ka ki a l a zaa pi tie cu olu jo fonji ga ongo ladu l kala jo, ka ki ta izu loso a l tro, ka ki a l tanba da, ongo ka ki saa ngbo ai aini ava jo.

LAKI NI BA

Laki ziti ri a ba ka izonzi ati ladu lkala jo. Ziti ka Zangwa lkonyi jo ana ata endre tro ko maa ani mwi le ladu arudru ri ga tajjo ka a l ni kusa zaa jika ana ei ga si.

CARA OKPWO ONGO LUBA

Cara okpwo ongo luba ladu boronzi dru ri ldrii ka izonzi l goga. Policia konyi kweka cara bajo ongo izonzi rile ladu ga arudu ri ka ani sa izonzi igoga.

IZONZI ONGO A I ATA ENDRE TRO KA KI RA DU INGONI LADU DRI GA I?

Izonzi – Izonzi amgbu ri ka ki raa du a I ni a I anga si a I ko duru adungani ongo adi i. Ki izonzi ziti amgbu ri ni ta jole ga kusa iyo ra duka dri ga i. Ka tiria a I ata endre tro omwi a I kusa ori a I ladu ga. Izonzi ziti amgbu ri lele a ga a I ni tazi jole a a, ki ka ki raa du kare aluga a I ata endre tro kusa ba ziti tro.

“Ko le ma duru diadru”

“Kole ma te”

- Ko le menjeru lidri okpo ei a ri ga si
- Nosi ma ta ma lele ri ti esu ra, ovidu linya kusa bongu
- Nosi ka asi ebwe ke ma ata ti ni ma endre tro ra
- Nosi ka ba ni ti dro tajore ga ma ruga unzi ga si ra
- Nosi ko ba ma baciri esu nza

- Nosi ma ago ka ma ede ra
- Ma adi ebunzi jo a ri ko kpwe kusa bara koka
- Ma lidri okpo esu raj o ma ko ngwa ongo ma ti ra i
- Ma mi tiri kiza, adute, ongo asi laza tro
- Ma le mi ko fonji ongo mesu siti kpa

Ata Endre Tro – Ata ongo endre a I vusi vusi a a ra dure ga a I a zaa ladu driga ziti si i. Zo zangwa ni ana ata endre tro ri dri ku, ba ana tambaka ri ti kolu aru.

Ziti – Kaka ziti ama irani ti kaku ra ke to ladu injoyi dri I ga tro. Kaki injoyi ni raa ke ladu dri ama kaki ladu a leti ni ubaa.

“Kole ko duru diaru”

“Kole ma te”

- Ka ba ikonyi leti siti dri si
- Ka anji anji ana tambajo ridu pi
- Ka amani baciri drile ga re kwe ra
- Ta zi oya idra ru ku

- Kole ani kiko fonji ongo kesu siti ziti kpa
- Ana ru ebwe kolu anda ku ongo ani ka lidri okpo esu baciri esure ga
- Ana ago nosi ko daa ra
- Kolu anini okpo ebunzi joa ri ide jo ongo bara koka tro
- Ani kolu lejo tro ana ladu ga ongo ai ka ranju ra ladu ga

ADUTA IZONZI ONGO ATA ENDRE TRO A RALE LEMU GAMENTI PA KU RI KIDE KONYI KWE JO I?

LINI

- Ati lini izonzi kpo dru ni, rudu ra ongo ruduka kuru ri. Okwe ra ba ruduka ra ri ongo ranjuka ladua si pi ri ko ngwi ki fonyi ga.
- Okwe izonzi kpo dru ni siti mu jo fonyi ga, fonyi ni bongu, ta ru ledi ongo bongu randi jo ri.
- Osi fonyi jo baciri kilasi vuru ri ti ni ongo oru ri tro ongo oze izonzi amgbu fonyi olujo ogogo rig a.
- Oba fonyi kengwi loso leti ovi laponya uku ri ezikasi. Nyini izonzi leti ovi ofu kwejo ricandi a l rejo ongo edejo ri tro.
- Okwe leti ziti kovu abi ebeni ni fonyi izonzi kpo dru ni, emuru leti ziti lini ke jo ri, vodo inika, ongo fonyi izonzi rudu ka ra ri ni.
- Ikonyi ta rubade izonzi ruduka ongo ranjuka ladu ga ri si dru ka ki olu fonyi a kpe ri. Ovidru, 1) ago, ata endre tro, andri ba leka ko ya ki fonyi ga ku ri, 2) fonyi leka izonzi ruduka kusa ngwa koka ra ri kolu kilasi a ku, ongo 3) ebu anzi ei a ongo baciri tambaka.

KONYI BACIRI NI

- Okwe konji baciri tambajo ri izonzi baciri tro leka a l kiko fonyi kusa kesu ebu.
- Ikonyi izonzi ta ruledi ta sa a l a baciri ni ra ri si.

IDE/TA TE SA RULEDI RA RI

- Inini zonzi leti ovi baciri izo jo ongo ta mba jo ri si.
- Okwe izonzi ong a l ata ni konji siti dri l, ovi dru siti ata ni endre tro jo ka ki a l izonzi ni tamba fonyia a, siti izonzi ruduka ra ri ni a l a baciri tamba jo ong siti ebule izonzi ni.
- Okwe izonzi kpo dru nit a te sa ruledi ra ri l, ovi dru bongu ongo mvuka, ta joa ri ongo jokoni, ovidru okojo ongo ta gbolo kusa tar u ni pelere tambajo, ovidru sabuni, bongu randi jo ri. Linya inzaka. Ny de cui kole jo cui kolu aa ongo eyi tau ri.
- Ikonyi izonzi kpodru ongo a l ata endre tro ebu loso ri esu jo.
- Okwe ebule ngbedu ongo mori izonzi ni ide cirri cirri ido jo.
- Ikonyi a l ta a i Idre di ebu ga ri si, ovidru ata endre tro, ago kusa andri ba a l leka a l kide dru ebu ku kusa ebu anzi ei a ri ongo baciri ni tambaka tro.

CARA ONGO LUBA

- Idre baciri vuka latu ga sir a, kusa a ii latu laki a ku.
- Kole nyi de cui luban okpo baciri i goga jo ri kolu laki a a.
- Kole eji lini loso ri a luba, ovidru fonyi isa ri izonzi ni.

LINI KWEKA ONGO BA NI BI AWIKA - ORU

- Okwe lini izonzi ni, ata endre tro, ongo laki ni dri adusi ku ladu boronzi dru ongo ngwa koka eze ni izonzi ni unzi adusi.
- Okwe lini, tanjeka, ongo ebu mgbi mgbi izonzi ruduka ra ri ti ni. Ko le nyi de cui ko ni ki ta diaru ote.
- Kole ojo ta sa laki ni lemu ga, lemu, ija joka, kusa tanjeka soko a si. Inja lini izonzi ni luba ga ongo ebu mgbi mgbi izonzi ni.
- Onjeta izonzi ni ongo a l ata endre tro dru ka ki ra du ladu dri ga ongo ta a l dri aa ri tro.
- Onjet laki ni dri ni ongo ikonyi a l kiniki a l a laki dia izonzi ki kala ladu adusi ya i.

GOGA

- Oba izonzi- te kare loso ri. Nyebu a l lini ebu mgbi mgbi ga. Ini izonzi ka ki vu na wa jo ede ai kusa ori ai ladu ga ra i.
- Onje ta izonzi nib a a l a tambakari tro leti ovi mvujo teke dri laki a ri. Nyni a l dia izonzi ka ki olu loso ingoni a.
- Nyini ata endre tro leti a l izonzi ni ta na mba jo ri ongo nyizo a l lada ako. Nyikonyi a l ki goga ai a zaapi ti lati unzi abi ebeni dri rig a si, ongo a l rika ladua arudru ri ga.
- Kole laki ni dri ongo lemu gamete pa ku ri drib a ebu ideka lemu di tro ri ki konji kesu ki izonzi ruduka ra edele kusa ci trile ri ti. Okwe a l ni ra ongo Konyi.

KONYI UJE SI RI

- Okwe izonzi kpo dru ni, emu izonzi ruduka ra edele ri ti tro, obe a l ni lejo ra ongo ikonyi a l a lemu a l ininjo kolu dru asi laza ongo urata ako.
- Nyeni izonzi kobe ki lejo a l lele ga wa.
- Ikonyi izonzi, emu izonzi ruduka ra ri tro, koluki ozi ebwe ri tro leti ebu mgbi mgbi ri idere ga i, ovidru ava mgbi mgbi.
- Obe ta izonzi ruduka ra ri ti ni lejo ladua ri l dri, leti ranjujo ladu a ri jo oleki ra l, ongo ka ki konji esu ingo ya i.

RU EBWE

- Okwe izonzi ni lini ru ebwe lati dri ri l dri ovidru familia ni ti amaka. Ini a l leti ovi olujo ole laza esule lambi ga si ri ga l ongo ki kala ngwa koka. Ikonyi laki ni dri ongo ata endre tro kini ki a l a zaa pi tit a di ti a dri ga l tro.
- Ini izonzi ru ebwe ongo pelere ongo leti ebwe esu jo a l ni kusa ai a baciri ni ri si.
- Ikonyi a l ta a l izonzi imbare ru ebwe ni konji ni esure ga si ri si, ovidru siti ruledi ru ni tambajo, leti azo ri tajo, ta uteka bo erua jo a si, ongo ebu anzi ei a si ongo baciri ni tambaka. Ikonyi a l ofu acire imbi ta ti amaka familia a ri l dri ani ko olu unzi wa, drinza tazika si kusa ata endre tro, ago kusa jerani leka izonzi kesu konji ku ri.